

transact. Ursill. ad Afflit. decis. 230. num. 1. Guttier. d. quæst. 24. per tot. Fachin. suprà cap. 27. Roland. à Valle conf. 12. num. 48. Azeved. in l. 1. num. 97. tit. 16. lib. 8. Recop. Jul. Clar. d. quæst. 38. num. 14. Avil. suprà num. 5. Scappia de jur. non script. lib. 1. cap. 11. num. 1. Barbofa collect. cap. Super his, num. 2. de pæn. (rejecta sententia existimantur, clericum per judicem laicum pœna pecuniariâ affici posse, de qua Guttier. Fachin. & alii ex præcitatibus,) Bobadill. Polit. lib. 2. cap. 18. num. 91. Parlador. differ. 9. §. 1. num. 3.

Vers. Sed & hac in re.

42 Rursus si laicus de falso coram Judice Ecclesiastico convincatur, ab eo, vel à suo seculari puniri poterit, data inter ipsos præventione. Guttier. suprà num. 4. Avil. d. gloss. Qualesquier juezes, num. 5. vers. Sed si laicus, Azeved. suprà num. 100. Jul. Clar. d. quæst. 38. num. 15. Parlador. differ. 9. §. 1. num. 28. quod limitat quamdiu lis pender principalis; nam postea Ecclesiasticus procedere in delinquente nequirit. Bobadill. suprà cap. 17. num. 47. Sed cum perjurium mixti sit fori, ut prænotavi variar. lib. 2. cap. 10. num. 36. Ecclesiasticus procedere poterit, nisi præventione impeditur.

Vers. Illud verò existimo.

43 Cùm clericus falso depositus coram judge seculari, & Ecclesiasticus in illum ad punitiōnem procedit, hic non poterit inhibere, ne ille ad ulteriora progrediatur in causa principali, donec super falsitatem pronuntietur. Guttier. d. quæst. 24. num. 3. Bobadill. sup. num. 91. Farinac. in praxi, tit. de inquisit. quæst. 8. num. 26. vers. Limitando.

Ibi: Quin & ipse iudex laicus.

44 Quanquam laicus iudex prohibetur clericum perjurium plectere, procedere tamen potest super falsitate, quatenus fuerit opus ad causam principalem Guttier. ubi proximè. Bobadil. suprà. Bernard. Diaz in praxi, cap. 93. num. 4. Azeved. in l. 1. num. 99. tit. 16. lib. 8. Recopil. Cur. Philip. part. 3. §. 3. num. 4.

S U M M A R I U M.

- 1 Instrumenti verbī etymologia, & significatus.
- 2 Instrumenū quatenus est scriptura ad probatiōnem, dividitur, & num. 3.
- 3 Cuiuslibet actus triplex confici potest ejusdem contextus instrumentum.
- 4 Authenticum instrumentum quod dicatur.
- 5 Protocollo, seu registrum quomodo apud nos, & apud exteris conficiatur.
- 6 Si huic originale non conveniat, cui standum.
- 7 Tabellio legis nostra regia pœna afficitur, qui non relicto registro, publicum instrumentum ediderit.
- 8 Originale quod dicatur instrumentum,
- 9 Tabellio prohibetur præter originale, aliud transumptum ex protocollo extrahere: quod limitatur.

- Cujusvis actus, seu contractus triplex scriptura confici potest, scilicet protocollo, originale, & exemplum. Primum est, quod penes tabellionem servatur, & primò perficitur: secundum, quod ex eo extrahitur, & parti traditur: tertium, quod ab originali legitimè sumitur, l. 114. tit. 18. l. 9. tit. 19. p. 3. l. 13. & 16. tit. 25. lib. 4. Recop. Greg. Lop. in d. l. 9. gloss. 1. Tusch. d. concl. 201. Wesemb. suprà. Azeved. in l. 22. ex num. 1. tit. 25. lib. 4. Recop. Cur. Philip. part. 1. §. 17. num. 31. Parlador. suprà §. 12. à num. 15. Morl. Empor. Jur. part. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 1. num. 9. Hæc instrumenta, originales, authenticum, ac exemplar dixit Glosa verb. Indice, in l. 2. de fid. instrum.
- Ibi: Qua ratione authenticum significat.

Per authenticum intelligimus instrumentum, certam fidem, & indubitatem autoritatem obtinens ablique alieno adminiculo. Gregor. Lop. in l. 1. gloss. 1. tit. 18. part. 3. Barbofa collect. cap. 1. num. 5. de fid. instrum. Parlador. d. §. 12. num. 12. Lanfranc. suprà num. 4. ubi de publico, Morl. suprà. Dicitur authenticum ab autoritate conficiunt, proprio signillo signantium, ut deducitur ex l. 1. l. 114. tit. 18. p. 3.

- Protocollo simplici 1, scribendum monet 6 Ant. Nebrisens. in suo Diction. ab Italis Bastardellus, à nobis Registrum nuncupatur: id apud nos non compendio, sed extensiōne cum omnibus clausulis, & partium subscriptione fieri debet, signum vero tabellionis non adjicitur, l. 13. tit. 25. lib. 4. Recopilat. exterius substancialia actus in bastardello describunt, deinde in codice instrumentum plenè perficiunt, ex quo originale transcribunt. De protocollo fit mentio in l. 12. 13. 16. & alii, tit. 25. lib. 4. Recop. l. 9. tit. 19. p. 3. Tusch. d. concl. 201. Mascard. de probat. concl. 1244. Wesembec. num. 1. Par. de Put. de reassumpt. instrument. in princip. & rubric. 25. num. 1. Petr. Gregor. Syntagmat. lib. 47. cap. 42. à num. 5. Cujac. in auth. de tabellion. seu instrum. collat. 4. Menoch. de arbitr. casu 187. à princip. Nostri tabelliones instrumentum, antequam partes discedant, omnino absolvere in registro jubentur, nihilque deinceps detrahent, vel supplere possint, alioqui pœna stabilitate subduntur, quanquam id de jure communi licet, d. l. 13. Recop. ubi Azeved. num. 22. 23. quo exterius, sicut præmis, utuntur, eosque nostrates perperam adversus legem imitantur, ut Azevedus adnotat, ac experimento percipimus, de quo fusè Pareja sup. resol. 3. §. 1. à princ.

- Huic primæ, matricique scripturæ stabitur, 7 si authenticum instrumentum ab illa extractum discordet. Petr. Greg. suprà num. 9. Lanfranc. de fid. instrum. num. 18. Mascard. cum aliis concl. 1244. num. 2. 3. Marecot. variar. lib. 1. cap. 93. num. 2. Pareja num. 48.

Vers. De his, Ibi: Unde tenetur
Tabellio.

8 Tabelliones protocolla conficeri, ac servare astringuntur, aliqui poenis subjiciuntur statutis l. 12. l. 16. tit. 25. lib. 4. Recop. Gregor. Lop. in l. 9. tit. 19. p. 3. Didac. Per. in vers. Est sexto, tit. 5. lib. 2. Ordin. Morl. ubi supra. Azeved. in d. l. 12. Recop. num. 1. 2. ubi quod tenebatur ad interest part. qui illud non exhibuerit. Petr. Gregor. ubi proxime. Carrasc. in Recopil. cap. 11. num. 10. quid si tabellio jussus exhibere respondeat protocollo non confecisse, aut illud lacerasse? tradit Azeved. num. 4. Hinc est, ut si post extractam originalem scripturam ex protocollo, ac tradiam ei, cuius interest, illud casu perierit, tabellio agere permittatur, ut sibi originale exhibeatur, & ex illo exemplum assumat, ut id, si opus fuerit, edatur. Alciat. in l. Procurator, num. 20. ff. de edend.

Ad Num. 3.

De hoc paulo inferius agendum, num. 11. & ibi laudati consulendi.

Ibi: Originalis est proculdubio.

9 Originale vocatur instrumentum, quod ex protocollo desumitur, juxta communem loquendi usum. Wefembec. in paratil. ad tit. de fid. instrument. num. 1. ad fin. Cur. Philip. part. 1. §. 17. num. 1. Pareja d. resol. 3. §. 2. num. 1. Verum registrum etiam originale dicitur. Tusch. lit. O. concl. 201. & 202. Parlad. d. cap. fin. part. 1. §. 12. num. 15. Azeved. in l. 17. num. 2. tit. 25. lib. 4. Recop. & alii frequenter. Sic utrumque originale dixit idem Azeved. in l. 3. num. 20. tit. 5. lib. 4. Recop.

Ibi: Et ideo tabellio, qui semel dedit.

10 Postquam tabellio semel instrumentum parti, solemitate servata, confessum tradiderit, prohibetur etiam ex justa causa aliud transumptum ex protocollo prestare, quod verum est, si ex multiplicitate exemplorum possit alicui præjudicium generari, l. 17. tit. 25. lib. 4. Recopil. l. 10. tit. 19. p. 3. ubi Gregor. Lop. Azeved. in d. l. 12. Didac. Per. in l. 2. vers. Decimosexto, tit. 5. lib. 2. Ordin. Morl. Emp. Jur. p. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 1. num. 9. Monterost Prætic. tract. 7. tit. Como el escribano puede dar una escritura dos veces. Etenim ubi opus est secundum extrahi originale quod aliqui nocere potest, præcedere debet iusius judicis, parte praecitata. Sed licet hæc deficiant, instrumentum faciet fidem. Pareja sup. num. 61. sub §. 1.

Vers. Primum ubi non est.

11 Si appareat originale instrumentum, nec protocollum à quo transcriptum, reperiatur, illi fides adhibetur. Gregor. Lop. in l. 9. gloss. 1. tit. 19. p. 3. Tusch. lit. O. concl. 202. num. 10. Azeved. in l. 12. à num. 6. tit. 25. lib. 4. Recopilat. Lanfranc. de fid. instrum. num. 17. Cancer. Variar. part. 3. cap. 3. num. 234. Fachin, controv. lib. II. c. 38. Morl.

num. 10. Et paratam executionem obtinet, fusè Carrasc. in recopilar. cap. 11. num. 5. cum seqq. apud quem ex num. 11. quando excusat à pena tabellio, qui absque protocollo authenticam scripturam confecit. Ait Gregor. Lop. quod si instrumentum non sit antiquum, & in illo partium subscriptio non extet, suspectum censendum est ex defectu protocolli. Accedit Mascard. de probat. concl. 1261. num. 5. Morl. ubi nuper. Quod si cum aliis concurrerit conjecturis, non proderit instrumentum, sicut absolute scripsit Villalob. in Ærario commun. opin. lit. I. numero 113. Joan. de Graffis tract. de substantial. procur. §. 4. numero 2.

Rursus protocollum per se fidem facit in 12 judicio, eriansi deficit authenticum originale. Petr. Gregor. Syntagm. lib. 47. cap. 42. num. 5. Parlador. quotidian. lib. 2. cap. fin. part. 1. §. 12. num. 17. ubi ali. Lanfranc. de fid. instrum. num. 17. Illud tamen apud nos paratam executionem non mereri, tenent Parlador. ubi nuper. Ant. Canar. de execution. instrument. num. 77. Opus itaque erit, ex registro authenticam deduci scripturam juxta juris formam, ut eā producētā in judicio executivè procedatur, aliqui viā ordinariā agendum, de quo consuls Pareja supra tit. 1. resol. 3. §. 1. num. 32. & ibi laudatos, Menoch. d. cas. 187. num. 4.

Vers. Tertiū constat.

Si quis instrumentum publicum in judicio 13 exhibuerit, cuius matrix, seu protocollum apud eum est, aut esse præsumitur, cogi poterit ad instantiam adversarii illud edere. Barbosa collect. cap. Si perpetuus, num. 2. de fid. instrum. Similiter cum producitur originale, ac parte postulantem id redditur, exemplo in actis relieto, si de falsitate arguatur, compelletur ad iterum edendum, ut ex ipsius inspectione veritas possit indagari. Cancer. Variar. part. 1. cap. 19. num. 26. & 28. Barbosa collect. l. fin. num. 4. C. de fid. instrum. Azeved. in l. 3. num. 18. tit. 5. lib. 4. Recop. Trentac. Variar. lib. 2. tit. de fid. instr. resol. 9. à num. 1. sed si non exhibetur, fide carebit exemplum. Barbosa ex aliis ibi. Sed priore casu ab exhibitione ob præsumptionem liberabitur, si juraverit, penes se protocollum non existere, l. fin. C. de fide instrum. Cancer. ubi proxime. Trentacinq. num. 2. in fin.

Vers. Quintū & illud.

Si tabellio jussus non edat protocollum 14 Scripturæ, quam tradit, & alia fraudis urget suspicio, torqueri jure poterit. Gregor. Lop. in l. 9. gloss. 1. tit. 19. p. 3. Azeved. in l. 12. num. 5. tit. 25. lib. 4. Recop. Did. Per. in l. 2. vers. Quod ita verum, tit. 5. lib. 2. ordin. Lanfranc. de fid. instrum. num. 18. quod limitat in tabellione illæfæ exiftionis Did. Perez, & gravitas negotii, de quo agitur, attendenda.

Ad Num. 4.

Exemplar ab exemplo distinguitur: illud 15 pro originali, hoc pro transumpto usurpatur, l. 1. §. Si quis in duabus, de honor. possess. secund. tab. & ibi glossa verb. Exemplaribus. Ant.

Enucleatus, & auctus. Cap. XIX.

Ant. Nebrisens. in suo diction. vocabul. utriusq. jur. Alciat. in l. Procurator, num. 23. & 40. ff. de edend. Paul Leont. tract. de substitut. tit. de exemplari, num. 7. Verum aliud constat ex cap. 1. de fid. instrum. Glossa in l. 2. verb. Indice, ff. cod. Quapropter dicendum videtur, quod prioris asserti, & Bartoli distinctio procedat ex verborum proprietate. Sed ex usu loquendi aliquando exemplar accipitur pro instrumento, quod ex originali transcribitur.

Ad num. 5.

Vers. His tandem prænotatis.

De tabellionis officio, & utrum sit vile, videntur Greg. Lop. in princ. tit. 19. p. 3. Montalv. in l. 1. verb. Porque los Jurados, tit. 18. lib. 1. for. Petr. Gregor. Syntagmat. lib. 47. cap. 41. num. 4. Palac. Rub. in cap. per vestras, rubric. notab. 3. §. 10. num. 7. de donat. int. Paz in Prax. annot. ult. de tabellion. ex numero 4. Joan. de Platea, in l. Universos, C. de decurionib. lib. 10. Bobad. Politic. lib. 3. cap. 14. numero 40. cum seqq. Didac. Per. in l. 2. vers. Tertio etiam quero, tit. 5. lib. 2. Ordin. Azeved. in l. 7. numero 16. tit. 9. lib. 3. Recop. Quis sit tabellio & quomodo nuncupetur in jure, tradit Azev. in l. 2. num. 2. & 27. tit. 25. lib. 4. Recop. Joan. de Graffis tract. de substantial. lib. procurat. §. Et mei notarii, Paz. num. 1.

Ex quibus colligere licet, quod etiæ passim hoc minus vile vociterit, ut vide est apud Mart. de juridict. part. 4. casu 116. numero 18. Mastrill. decis. 159. numero 3. & alios ex jam laudatis; verius tamen est, tabelliones in vilibus non recensendos, ut cum D. Covar. docent Azeved. d. numero 16. Paz supra Guttier. Prædicar lib. 1. q. 137. num. 15. & alii plures; imo ratione officii debent honore affici. Ecclesiastici cap. 10. vers. 5. ibi: E super faciem scribe imponet honorem suum. Et ita deciditur l. 14. tit. 19. p. 3. Fatendum est tamen, tabellionibus ad dignitates aliquas, & honores interdictum esse ascensum, l. Universos, C. de decurionib. lib. 10. Sic ipsi, eorumque filii à militibus nostris Ordinibus excluduntur. Bobad. d. cap. 14. num. 43. Simili modo in novo orbe Commandas Indorum obtainere prohibentur. Solorz. Politic. Indian. lib. 3. cap. 6. Leon. tract. de confirmationes reales, cap. 10. numero 21.

Ibi: Tabelliones servos esse publicos.

De intellectu legis Non aliter 18. de adoption. quotenus videtur probare, tabelliones servos publicos fore, agit Ant. Fab. in ration. ibi, Connan. connuent. lib. 2. cap. 2. numero 2. Piçhard. ad tit. Inſt. de adoption. in princ. num. 9. Matienz. in l. 2. gloss. 4. num. 5. in fin. tit. 16. lib. 5. Recop. Bobad. d. cap. 14. num. 41. Ant. Govean. libro 2. lection. cap. 10. Tiraquel. de jur. confit. part. 3. limit. 30. num. 40. & 41. Guttier. d. quæst. 137. num. 17. Est igitur duplex interpretatio, unaest communis theoriconrum, ut scilicet sermo non sit de tabellione, sed de servo vero Reipublicæ, qui pro pupillis, absentibus, ac similibus, qui per se non poterant, stipulabatur, cujus rei gratia publica

D. de Faria Covar. Encl.

existebant mancipia. Alia inter Præticos recepta, ut Consultus de tabellionibus egerit, quos servos publicos dixit, non quia verè in servitute morarentur, sed propter similitudinem; nam sicut per servos stipulantes dominis obligatio acquiritur, sic & per tabelliones cuique de populo stipulari licet, nec quemquam latet, de jure communi alteri neminem stipulari permisum, nisi ipsius potestati subjiciatur, l. Stipulat ista 38. §. Alteri, de verb. oblig. §. Alteri, Inſt. de inutilib. stipulat. de quo Parkendor. differ. 45. ex num. 5.

Vers. Prima conclusio.

Principis Secretarii, de quibus in l. 1. C. de proxim. facror. scrinior. lib. 12. l. 7. sit. 9. p. 2. l. 1. cum aliis, titul. 19. p. 3. tit. 18. lib. 2. Recop. cum dignitate fulgeant, l. 1. l. 8. C. eod. tit. l. 1. C. de mandat. Prince. Greg. Lop. in l. 1. gloss. 2. titul. 19. p. 3. Petr. Gregor. sup. lib. 31. cap. 19. numero 11. Did. Per. in l. 2. vers. Tertio etiam quaro, tit. 5. libro 2. ordin. Bobad. sup. num. 43. Azeved. ad tit. 18. lib. 2. Recop. infamia notati eligi nequivunt. Paz prax. annot. ult. de tabellion. num. 8. Bald. de Perusio tradit. de Tabellion. numero 66. Villalob. Ærav. com. opin. lit. N. numero 32. Nec enim infamibus janæ ad dignitates panduntur, cap. Infamibus 87. de reg. jur. in 6. l. Neque famosis 2. C. de dignitatib. lib. 12. De hujusmodi Secretarii plenè Pet. Greg. sup. lib. 47. cap. 41.

Vers. Secunda conclusio.

De istis tabellionibus agitur in l. 2. & aliis, tit. 19. p. 3. ac sub tit. 19. & 20. lib. 2. Recopilat. Igitur tabellio infamis creari non potest, ut munus suum in Principis Curia exercet, cum honore sit dignus, l. 14. tit. 19. p. 3. quod patet ex l. 2. eod tit. Nam si lex bonam famam desiderat in tabellionibus civitatum, & oppidorum, imo & in ordinariis, vulgo Regis nuncupatis, l. 1. tit. 25. lib. 5. Recopilat. à fortiori infamis repelletur à ministerio, quod est superioris ordinis; argumento legis Qui indigenus 4. de Senatoribus & quod tabellio infamis esse non possit, indistincte docuere Greg. Lop. in d. l. 2. gloss. 5. Bobadill. Polit. lib. 2. cap. 16. num. 96. Azeved. in l. 7. num. 17. tit. 9. lib. 3. Recopil. Paz sup. num. 9. Bald. de Perusio ex nu. 65. Gut. d. q. 137. n. 23.

Ibi: Non enim licet infamibus.

Infamibus adire Curiam, ubi Princeps degit, interdictur, l. 2. §. Ignominia, de his qui not. infam. l. Milites 14. §. Missionem. ff. de re milit. Glossa verb. Argentur, in l. 3. C. eod. tit. Ant. Fab. in ration. ad §. Ignominia, Petr. Greg. Syntagmat. libr. 31. cap. 29. numero 11. Avil. in cap. 3. Prætor. verb. Procuratores, numero 24. Suspitor in milite ignominia missa specialiter id constitutum ex l. 3. ibi: Præterquam in eis locis, in quibus specialiter argentur. C. de re milit. libr. 12. ubi Ant. Fab. supra legendum advertit, arcentur; nulla enim repertitur lex, que alii infamia notatis ingressum Curiæ interdicat, nisi militibus ignominiosè dimissis, eo fortassis ne à Princeps quicquam remunerationis pro eo, quod militarunt impetrare contingat.

Vers.